

COMMISSIE KOLONIALE COLLECTIES

ADVIES

Objecten	Zeven objecten uit de collectie van het Wereldmuseum Leiden, te weten RV-362-130, Fragment of a headdress, RV-362-135, Tigua double-headed drum and drumstick, RV-362-136, Pueblo drum and drumstick, R-362-137, Rattle, RV-362-141, Tigua shield, RV-362-138/138a, Tigua rattle and incipient rattle, RV-362-142, Tigua moccasins
Huidige eigenaar	Nederlandse Staat
Beheerder	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
Teruggaveverzoek van	Gezamenlijk verzoek van de Verenigde Staten van Amerika en Ysleta del Sur Pueblo
Datum teruggaveverzoek	15 augustus 2024
Adviesnr.	US-2024-01
Datum advies	13 december 2024
De Commissie Koloniale Collecties ¹ bestaande uit	mr. L.Y. Gonçalves-Ho Kang You (voorzitter), prof. dr. R. Raben, dr. A.F. Schrikker (leden)
Secretarissen	mr.drs. J.M. Mooren, mr. M. Park

1. Het verzoek

Op 15 augustus 2024 heeft het Department of the Interior van de Verenigde Staten van Amerika een verzoek ingediend bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.² Het betreft een verzoek om teruggave ten behoeve van de door de Verenigde Staten van Amerika als federaal erkende Tribe³ Ysleta del Sur Pueblo van “important and sacred cultural patrimony objects of the Ysleta del Sur Pueblo” uit de collectie van het Wereldmuseum. De Verenigde Staten van Amerika ondersteunen hiermee het teruggaveverzoek dat op 11 juni 2024 door de Tribal Council van Ysleta del Sur Pueblo werd ingediend bij het Wereldmuseum.

---

¹ De *Adviescommissie teruggave cultuurgoederen uit koloniale context* (kortweg: Commissie Koloniale Collecties) werd op 6 september 2022 ingesteld door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

² *Bijlage 3*

³ Het woord Tribe, zoals gebruikt door Ysleta del Sur Pueblo in het teruggaveverzoek, wordt hier overgenomen.

2. De objecten en de reikwijdte van het advies

Het teruggaveverzoek betreft vijf objecten die in 1882 door de Nederlandse verzamelaar Herman F.C. Ten Kate jr. verworven zijn. In het teruggaveverzoek van de Tribal Council is de betekenis van de objecten aldus geformuleerd: "These items are the Pueblo's most sacred and spiritually important representations of our culture and faith (...). They are living objects in need of the care and attention that only the Pueblo can provide."

Het herkomstrapport (*bijlage 1*), waarop in paragraaf 5 nader wordt ingegaan, beschrijft naast de teruggavevraagde objecten nog twee objecten die, naar alle waarschijnlijkheid, ook van Ysleta del Sur Pueblo afkomstig zijn, te weten een 'rattle' (RV-362-137) en een 'fragment of a headdress' (RV-362-130).⁴ In overleg met het Wereldmuseum en Ysleta del Sur Pueblo zijn deze twee objecten aan het teruggaveverzoek toegevoegd.

3. Het beleidskader

De beoordeling in dit advies vindt plaats binnen de kaders van de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context* van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.⁵ De beleidsvisie is gebaseerd op het rapport *Koloniale collecties en erkenning van onrecht* van de Raad voor Cultuur.⁶ Een verzoek om teruggave van een cultuurobject kan worden ingediend door een Staat waar Nederland langere tijd koloniaal gezag uitoefende.

In de Beleidsvisie zijn de kaders van de beoordeling als volgt omschreven:

De Commissie stelt eerst vast of het herkomstonderzoek toereikend is.

Vervolgens stelt de Commissie vast of er sprake is van onvrijwillig bezitsverlies. Daartoe wordt beoordeeld of met een redelijke mate van zekerheid kan worden vastgesteld dat het verzochte cultuurobject onvrijwillig is verloren in een land waar Nederland langere tijd koloniaal gezag uitoefende. Als wordt vastgesteld dat dat het geval is, zal worden geadviseerd tot een onvoorwaardelijke teruggave van het cultuurobject.

Indien uit de herkomstgeschiedenis niet kan worden vastgesteld of sprake is van onvrijwillig bezitsverlies, en voor zover deze cultuurobjecten voor het land van herkomst een bijzonder cultureel, historisch of religieus belang vertegenwoordigen, maakt de Commissie een belangenafweging. Het belang van teruggave voor het herkomstland dient dan naar redelijkheid en billijkheid te worden afgewogen tegen andere relevante belangen.

Relevante belangen kunnen zijn het culturele belang van het cultuurobject voor het herkomstland, de betrokken gemeenschappen in de herkomstlanden en in Nederland, de betekenis voor de collectie Nederland, de toekomstige bewaaromstandigheden en de publieke toegankelijkheid. Objecten kunnen veelzeggend zijn voor nationale en regionale tradities en de identiteit van een land, volk, gemeenschap of individu. Het belang van een cultuurobject zal vaak voor Nederland anders zijn dan

---

⁴ In dit advies worden de Engelse beschrijvingen gehanteerd aangezien de Nederlandse termen inhoudelijk afwijken. Het Wereldmuseum liet de Commissie weten dat de Engelse termen het meest actueel zijn.

⁵ Beleidsvisie 29 januari 2021, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/01/29/rapport-beleidsvisie-collecties-uit-een-koloniale-context>.

⁶ Rapport 7 oktober 2020, <https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2020/10/07/advies-koloniale-collecties-en-erkenning-van-onrecht>.

voor het land van herkomst. Ook voor Nederlanders met wortels in de herkomstlanden kunnen koloniale cultuurgoederen in Nederlandse musea van speciale betekenis zijn.

Indien het terugggevraagde object afkomstig is uit een voormalige kolonie van een andere mogendheid maakt de Commissie eveneens een afweging. Het belang van teruggave voor het herkomstland dient naar redelijkheid en billijkheid te worden afgewogen tegen andere relevante belangen. Dit neemt niet weg dat indien het een onvrijwillig verloren cultuurgoed betreft, herstel van onrecht in de beoordeling het uitgangspunt moet zijn. In dit geval is het onrecht niet door Nederland veroorzaakt, maar is Nederland als huidige eigenaar van de objecten wel de enige om dit onrecht te herstellen.

Indien de Commissie adviseert tot teruggave aan de verzoekende staat, dient ingevolge de Erfgoedwet en de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context* van de Staatssecretaris van Cultuur en Media rekening gehouden te worden met de vervreemdingsprocedure voor publieke collecties en wordt het advies van de Commissie tevens beschouwd als een advies over de onmisbaarheid en onvervangbaarheid van het object in de zin van artikel 4.18 van de Erfgoedwet.

4. De procedure

Op 15 augustus 2024 heeft het Department of the Interior van de Verenigde Staten van Amerika een verzoek ingediend bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De Verenigde Staten van Amerika ondersteunen hiermee het teruggaveverzoek dat op 11 juni 2024 door de Tribal Council van Ysleta del Sur Pueblo werd ingediend bij het Wereldmuseum.

De Minister heeft de Commissie Koloniale Collecties op 24 september 2024 verzocht te adviseren over het teruggaveverzoek. De Commissie baseert haar advies op het door het Wereldmuseum uitgevoerde herkomstonderzoek.

Op 25 oktober 2024 hield de Commissie een videovergadering met Governor E. Michael Silvas, Lieutenant Governor Adam Torres en mr. Jeffrey Wiener van de Tribal Council van Ysleta del Sur Pueblo. In de vergadering heeft de Commissie de adviesprocedure toegelicht. De Tribal Council heeft in het gesprek het belang van de objecten benadrukt. Ook liet het weten dat Bernardo Holguin, die de objecten aan Ten Kate verkocht, slechts houder van de objecten was en niet bevoegd tot verkoop van de objecten. Volgens de Tribal Council wist Ten Kate Holguin tot verkoop te bewegen door hem alcohol aan te bieden en probeerde Holguin de volgende dag de verkoop terug te draaien.

De beheerder van de objecten, het Wereldmuseum Leiden, heeft onderzoek gedaan naar de herkomstgeschiedenis en heeft daarover op 28 oktober 2024 een rapport opgesteld. Het herkomstonderzoek is op 8 november 2024 gedeeld met de Tribal Council van Ysleta del Sur Pueblo. De Commissie heeft gevraagd of er nadere vragen bestonden over het herkomstrapport. De Tribal Council berichtte op 19 november 2024 dat naar zijn mening het herkomstverslag een 'thorough and accurate historical analysis' is van de terugggevraagde objecten en het slechts enkele kleine aanvullingen op het rapport wil toevoegen. Deze reactie is als *bijlage 2* bij dit advies gevoegd. De Commissie heeft het herkomstrapport besproken in haar vergadering van 15 november 2024. De Commissie had geen aanvullende vragen.

Op 15 november 2024 heeft de Commissie gesproken met prof. dr. Wayne Modest, inhoudelijk directeur van het Wereldmuseum, dr. Mirjam Hoijsink, hoofd Onderzoek en Collectie van het Wereldmuseum en François Janse van Rensburg, herkomstonderzoeker van het Wereldmuseum. In dit gesprek heeft prof. dr. Modest aangegeven het teruggavebeleid te ondersteunen. Hij gaf aan dat uit herkomstonderzoek is gebleken dat de medeneming van de objecten ten tijde van de verwerving

al in strijd was met de wens van de betrokken gemeenschap. Hij benadrukte dat in de langdurige dialoog met de gemeenschap door hen steeds gewezen is op het nog altijd actuele belang van het gebruik van de objecten in hun rituelen.

Op 13 december 2024 heeft de Commissie het teruggaveverzoek en het herkomstonderzoek besproken en besloten te adviseren zoals hieronder weergegeven.

5. Het herkomstonderzoek

Het herkomstonderzoek is verricht door François Janse van Rensburg, werkzaam als herkomstonderzoeker bij het Wereldmuseum Leiden.

Het rapport is integraal onderdeel van dit advies en als bijlage toegevoegd.

Voor het herkomstonderzoek is onder andere gebruik gemaakt van museuminventarissen, eerdere herkomstverslagen en een gepubliceerd reisverslag van Herman Frederik Carel Ten Kate jr. (1858-1931). In het rapport staan de volgende bevindingen.

Ysleta del Sur Pueblo is een federaal erkende Tribe in El Paso in Texas. Leden van de Tribe worden Tigua genoemd en horen tot de Pueblo in het Zuidwesten van de Verenigde Staten. Vanaf de late zestiende eeuw werd het gebied gekoloniseerd, eerst door het Spaanse Rijk, later door de Verenigde Staten van Amerika. Aan het eind van de negentiende eeuw legden de Verenigde Staten van Amerika systematisch beslag op het land van inheemse Amerikanen. In de jaren 1870 verloren de Pueblo volken bijna al hun land en mineraalrechten. Rond dezelfde tijd werden bovendien de rechten om zout te winnen beëindigd tijdens de San Elizario Zout Oorlog (1877-1878). Als gevolg hiervan vervielen de Tigua tot armoede.

In 1882 en 1883 bezocht Herman Frederik Carel Ten Kate jr. de Verenigde Staten en Mexico. Ten Kate reisde over de wereld om ethnografische en archeologische voorwerpen te verzamelen voor het 's Rijks Ethnografisch Museum (een voorloper van het Wereldmuseum Leiden). Het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, de Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen en het Ministerie van Binnenlandse Zaken stelden financiering beschikbaar voor de aankoop van ethnografische objecten door Ten Kate. Aan de nummering van de objecten valt af te leiden dat de aankoop van de terugggevraagde objecten door het Ministerie van Binnenlandse Zaken gefinancierd is.

Volgens het herkomstverslag schroomde Ten Kate niet om omkoping, dwang of dreiging te gebruiken om mensen tot verkoop van objecten van groot persoonlijk of spiritueel belang te bewegen. In zijn reisverslag maakt Ten Kate melding van de intimidatie die hij tijdens deze reis toepaste: "...when the Indians realized that they had been called together so they could be examined and touched, many were indignant...Captain H. saved me from my predicament by reading in a loud voice my letter of recommendation from General Sherman⁷ and adding what was necessary... That had its effect..."

Een aantal van de terugggevraagde objecten wordt door Ten Kate in zijn reisverslag genoemd. Hij noteert dat het niet eenvoudig was deze objecten te verwerven. Tijdens zijn bezoek aan Ysleta del Sur Pueblo van 27 tot 29 december 1882 voerde Ten Kate langdurige onderhandelingen met War Captain Bernardo Holguin. Het herkomstrapport citeert het reisverslag van Ten Kate waarin de indruk wordt gewekt dat de objecten niet vrijwillig werden afgestaan: "...[t]he next day [Bernardo]

---

⁷ William Tecumseh Sherman (1820-1891) gaf als Amerikaanse generaal leiding aan de zogenoemde Indian Wars.

expressed remorse over the sale of his bonnet, associated with the recollection of so many campaigns against the Apaches, but with effort I hung on to what I had acquired and, in addition, was still able to obtain one of his graying locks of hair.”

In juni 1883 kwamen de objecten in het 's Rijks Ethnografisch Museum in Leiden aan. De directeur van het museum liet in mei 1884 een lijst van de aanwinsten afkomstig van de 'Eigenlijke Pueblo-Indianen' publiceren in de Staatscourant. Bij vier van de vijf teruggevraagde objecten vermeldt de lijst 'Isleta Texas'. De nummers in de lijst corresponderen met de huidige inventarisnummers waardoor er geen twijfel over de identificatie is. Bij de 'Pueblo Drum' (RV-362-136) ontbreekt de vermelding 'Isleta Texas'. Vanwege de plaats op de lijst onder een object waar als herkomst wel 'Isleta Texas' vermeld staat alsmede de vermelding van de verwerving van twee drums in plaats van één in het reisverslag van Ten Kate acht het herkomstrapport het aannemelijk dat ook dit object van Ysleta del Sur Pueblo afkomstig is.

Het herkomstrapport noemt naast de teruggevraagde objecten nog twee objecten die aannemelijk respectievelijk zeer aannemelijk van Ysleta del Sur Pueblo afkomstig zijn, te weten 'rattle' (RV-362-137) en 'fragment of a headdress' (RV-362-130).

Het herkomstverslag geeft ook inzage in de vele contacten en eerdere teruggaveverzoeken van 2014 en 2016. In een reactie op het herkomstverslag heeft de Tribal Council laten weten dat een eerste teruggaveverzoek in 1967 werd ingediend. Deze en latere teruggaveverzoeken werden afgewezen. De Tribal Council heeft in deze verzoeken het belang van de objecten toegelicht. De tweekoppige trommel en drumstok werden zo'n 350 jaar geleden vervaardigd in New Mexico uit hetzelfde hout als de nog bij Ysleta del Sur Pueblo aanwezige trommel. De trommels worden als tweeling beschouwd en zijn van groot belang bij de zomer- en winterceremonies. De Tribal Council heeft in de verzoeken benadrukt dat Bernardo Holguin, die de objecten aan Ten Kate verkocht, slechts houder van de objecten was en niet bevoegd tot verkoop van de objecten.

6. Inhoudelijke beoordeling van het teruggaveverzoek

De Commissie onderzoekt eerst of het verzoek van de Verenigde Staten van Amerika ontvankelijk is en overweegt daarover het volgende.

Ysleta del Sur Pueblo is sinds 1967 een federaal erkende Tribe en maakt nu deel uit van de Verenigde Staten van Amerika als door hen erkende soevereine natie. De Verenigde Staten van Amerika verwijzen in het teruggaveverzoek naar de brief die op 11 juni 2024 door de Tribal Council van Ysleta del Sur Pueblo aan het Wereldmuseum is verstuurd. De Verenigde Staten van Amerika leggen uit in hun verzoek: "The United States has a political, government-to-government relationship with the Tribe, and we stand united with the Tribe in making the request for repatriation."

Het Department of the Interior van de Verenigde Staten van Amerika heeft bij het indienen van het verzoek laten weten op basis van de *1970 UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*, de *United Nations Declaration on the Right of Indigenous Peoples* en de *Safeguard Tribal Objects of Patrimony (STOP) Act* de verplichting te hebben Tribes te assisteren en ondersteunen bij teruggaveverzoeken. De Commissie volgt de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context* waarin bepaald is dat een verzoek om teruggave van een cultuurgoed kan worden ingediend door een staat. Het verzoek is door de Verenigde Staten van Amerika ingediend en derhalve ontvankelijk. De Commissie respecteert in deze het hiervoor omschreven verzoek van de Verenigde Staten van Amerika om op

grond van toepasselijke regelgeving Ysleta del Sur Pueblo te ondersteunen in hun verzoek en de objecten ten behoeve van Ysleta del Sur Pueblo terug te vragen.

Ysleta del Sur Pueblo was in het verleden gekoloniseerd, eerst door het Spaanse Rijk en later door de Verenigde Staten van Amerika. De objecten werden in deze koloniale context verworven door een Nederlander voor het 's Rijks Ethnografisch Museum met financiering van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De Commissie concludeert derhalve dat het verzoek van de Verenigde Staten van Amerika valt binnen de reikwijdte van het teruggavebeleid van de Beleidsvisie collecties uit een koloniale context.

Vervolgens heeft de Commissie onderzocht of het herkomstonderzoek over de objecten toereikend is. De Commissie is van oordeel dat het herkomstonderzoek, zoals uiteengezet in paragraaf 5, deugdelijk is uitgevoerd en voldoende basis biedt om te kunnen adviseren. Het museum heeft nauwkeurig onderzoek verricht naar de verwerving en herkomst van de objecten. Het rapport geeft voldoende informatie over de oorsprong van de objecten, de context waarbinnen Ten Kate de objecten verwierf in opdracht van het museum en de overkomst naar Nederland. De Commissie is dan ook van oordeel dat het herkomstonderzoek toereikend is.

Voorts gaat de Commissie in op de vraag of er sprake is van onvrijwillig bezitsverlies en overweegt daarover als volgt.

Ten Kate maakte, als Nederlandse verzamelaar in een door de Verenigde Staten van Amerika gekoloniseerd gebied, bij de verwerving van de objecten misbruik van de benarde positie waarin Ysleta del Sur Pueblo zich bevond. In het herkomstverslag wordt ingegaan op de methoden die Ten Kate hanteerde bij de verwerving van ethnografische of archeologische objecten. Daarbij gebruikte hij dwang, dreiging en omkoping. Volgens het herkomstverslag verkocht War Captain Bernardo Holguin de objecten niet vrijwillig. Dat blijkt onder andere uit het feit dat hij een dag later de verkoop probeerde terug te draaien. Bovendien was Holguin, zo bepleit de Tribal Council, niet bevoegd de objecten te verkopen aangezien ze geen persoonlijk bezit waren maar slechts door Holguin gehouden werden voor de groep. De Commissie is op vorenstaande gronden van oordeel dat zeer aannemelijk is dat de terugggevraagde objecten onvrijwillig zijn verloren in een gebied waar een andere mogendheid langere tijd koloniaal gezag uitoefende.

Vervolgens is de vraag of in deze een bredere afweging aan de orde kan zijn. De Commissie volgt de *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context*. Daarin schrijft de Minister: "Er bestonden (...) intensieve contacten tussen de koloniale mogendheden onderling, zowel in Europa als in de voormalige koloniën. Deze internationale contacten uit het verleden komen ook naar voren in de collecties van vandaag. Zo zijn eveneens cultuurgoederen uit gebieden die door andere mogendheden waren gekoloniseerd via handel en verzamelaars in de Nederlandse rijkscollectie terecht gekomen. (...) Om ruimte te geven aan het specifieke karakter van elke casus, neem ik ook het advies over om hier een bredere afweging te maken. Wel zal herstel van onrecht in de beoordeling het uitgangspunt moeten zijn."⁸

In het voorgaande concludeert de Commissie het zeer aannemelijk te achten dat de terugggevraagde objecten onvrijwillig zijn verloren. Hoewel de Nederlandse Staat geen koloniaal gezag uitoefende in het gebied van herkomst van de objecten was het een Nederlandse verzamelaar die voor een Nederlands Rijksmuseum, gefinancierd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken misbruik maakte van de benarde positie van Ysleta del Sur Pueblo. In het onderhavige geval is het onvrijwillig bezitsverlies niet veroorzaakt door een andere koloniale mogendheid maar door of vanwege een

---

⁸ Zie Beleidsvisie Collecties uit een koloniale context, bijlage bij *Kamerstukken II 2020/21*, 32820, nr. 405, p. 5-6.

persoon die handelde ten behoeve van de Nederlandse staat. De Commissie acht derhalve een bredere afweging in deze niet opportuun en is van oordeel dat de teruggevraagde objecten onvoorwaardelijk teruggegeven dienen te worden.

De Commissie is gevraagd te adviseren over de toepassing van artikel 4.18 van de Erfgoedwet in geval het advies inhoudt dat de gevraagde objecten moeten worden teruggegeven. Naar het oordeel van de Commissie prevaleert in dit geval het herstel van het onrecht uit het verleden en is toepassing van artikel 4.18 Erfgoedwet daarom niet aan de orde.

7. Het advies

De Commissie heeft het teruggaveverzoek beoordeeld en adviseert de Minister tot onvoorwaardelijke teruggave van zeven objecten uit de collectie van het Wereldmuseum in Rijksbezit te weten RV-362-130, Fragment of a headdress, RV-362-135, Tigua double headed drum and drumstick, RV-362-136, Pueblo drum and drumsticks, R-362-137, Rattle, RV-362-141, Tigua war shield, RV-362-138/138a, Tigua rattle and incipient rattle, RV-362-142, Tigua moccasins, aan de Verenigde Staten van Amerika ten behoeve van Ysleta del Sur Pueblo.

Dit advies is vastgesteld door de Commissie Koloniale Collecties op 13 december 2024.

De voorzitter

De secretarissen

mr. Lilian Gonçalves-Ho Kang You

mr. drs. Jona Mooren, mr. Meehea Park

Provenance Report

Subject: Objects requested via letter from the Commission Colonial Collections/
Ministry of OC&W dated 24 September 2024 for restitution to the United States of
America and Ysleta del Sur Pueblo from the collection of NMVW/Wereldmuseum

Date: 28 October 2024

Author: François Janse van Rensburg

Infosheet

RV-362-135	Custodian	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
	Current owner	Dutch State
	Name and object number	Tigua double-headed drum and drumstick (póhojèt and làh) RV-362-135
	Material/technique	cottonwood, hide, pigment
	Dimensions	width: 30-39.5 cm height: 56.5 cm

 <p>RV-362-136</p> <p>Photo: Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen</p>	Custodian	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
	Current owner	Dutch State
	Name and object number	Pueblo drum and drumstick RV-362-136
	Material/technique	wood, hide, pigment
	Dimensions	<u>drum</u> width: 28 cm height: 8.7 cm <u>stick</u> length: 23 cm

RV-362-141

Photo: Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen

Custodian	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
Current owner	Dutch State
Name and object number	Tigua shield (gweeyèr) RV-362-141
Material/technique	wood, hide, cloth, feathers
Dimensions	width: 45 cm height: 7 cm

RV-362-138

RV-362-138a

Photo: Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen

Custodian	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
Current owner	Dutch State
Name and object number	Tigua rattle and incipient rattle RV-362-138, RV-362-138a
Material/technique	gourd, wood, hide
Dimensions	<u>rattle</u> width: 11 cm length: 21 cm <u>incipient rattle</u> width: 11 cm length: 12 cm

RV-362-142

Photo: Stichting Nationaal
Museum van Wereldculturen

Custodian	Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen
Current owner	Dutch State
Name and object number	Tigua moccasins RV-362-142
Material/technique	hide, sinew, dye
Dimensions	length: 25 cm height: 10 cm

Summary of Findings

This report is written in response to the request for the restitution of objects from the collection of the NMVW/Wereldmuseum Leiden by the United States government and the Ysleta del Sur Pueblo. All the objects (depicted in the infosheet) were collected by the Dutch anthropologist Herman Ten Kate jr. during his visit to Ysleta del Sur from 27-29 December 1882.

Ysleta del Sur is a federally recognized Native American tribe based in El Paso, Texas. Since 2014, Ysleta del Sur has actively requested the return of five artefacts collected by Ten Kate from the NMVW/Wereldmuseum Leiden. The museum rejected the request in 2015. Ysleta del Sur has continued to ask for the restitution of these objects, making a new request for restitution in 2024.

Ysleta del Sur's inhabitants, the Tigua, are Native Americans, originally from Isleta Pueblo in New Mexico. They were forcibly relocated to El Paso in 1680 following the Pueblo Revolt — an anti-colonial uprising of the Puebloan People against Spanish rule. In Texas, they established Ysleta del Sur, a prosperous community that successfully preserved many of the institutions and traditions brought from New Mexico. During the late 19th century, United States federal and state governments systematically seized Native American lands. In the 1870s, the Pueblo, now part of the United States, lost almost all of its land and mineral rights, which plunged the Tigua into poverty.

During his 1882 visit to Ysleta del Sur, Ten Kate, using Dutch government funding, purchased sacred, communally-owned objects from War Captain Bernardo Holguin, who almost immediately regretted the transaction and unsuccessfully tried to reverse the sale. Ysleta del Sur Pueblo has argued that the sale occurred under duress, driven by the poverty the Tigua faced at the time. Among these objects is the double-headed drum (RV-362-135), which the community regards as the twin of their sacred drum.

The Wereldmuseum's records indicate that all the objects requested for restitution are definitely from Ysleta del Sur, except the drum RV-362-136. However, it is probable that the drum is from Ysleta del Sur as well. In addition to the objects requested, two more objects in the Wereldmuseum collection are linked to Ysleta del Sur: RV-362-130, a fragment of the war bonnet of Bernardo Holguin, is definitely from Ysleta del Sur, while the rattle RV-362-137 is probably from Ysleta del Sur.

Report

This report is written in response to the request for the restitution of objects from the collection of the NMVW/Wereldmuseum Leiden. The objects are:

- RV-362-135, Tigua double-headed drum and drumstick¹
- RV-362-136, Pueblo drum and drumstick²
- RV-362-141, Tigua shield
- RV-362-138, -138a, Tigua rattle and incipient rattle
- RV-362-142, Tigua moccasins³

The objects were collected by the Dutch anthropologist Herman Ten Kate jr. during his visit to Ysleta del Sur Pueblo from 27-29 December 1882 and arrived at what is now the Wereldmuseum Leiden in June 1883. This report discusses the provenance of these objects. It is structured as follows:

[Section 1](#) examines the history of the Ysleta del Sur Pueblo. At the time of Ten Kate's visit in 1882, the Pueblo had been reduced to poverty following the seizure of their land and mineral resources.

[Section 2](#) discusses Ten Kate's expedition to North America from November 1882 to November 1883. This section highlights a) the integral role played by the Wereldmuseum Leiden and the government of the Netherlands in Ten Kate's expedition, and b) the nature of Ten Kate's collecting practices.

[Section 3](#) discusses a) Ten Kate's visit to Ysleta del Sur, and b) the objects from Ysleta del Sur in the collection of the Wereldmuseum Leiden.

[Section 4](#) details the history of the relationship between the Wereldmuseum and Ysleta del Sur Pueblo.

The Wereldmuseum Leiden has had many names throughout its long history. For simplicity's sake, only the term 'Wereldmuseum Leiden'⁴ is used in this report, except in a few places where 'Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen' (or NMVW, the overarching organization of which Wereldmuseum Leiden is part) is used. The ownership is in NMVW. As of October 2023, the term 'Wereldmuseum' is used to refer to the entire organization.

---

¹ The letter from the Commissie Koloniale Collecties incorrectly gives the inventory number RV-362-315. There is no object of that number. The correct number is RV-362-135.

² Aforementioned letter mentions 'drumsticks'. There is only one drumstick.

³ Aforementioned letter does not include an inventory number. The number is RV-362-142.

⁴ Inventory numbers of objects registered in the collection of the Wereldmuseum Leiden before the creation of the NMVW are given the prefix -RV.

1. Ysleta del Sur Pueblo

Ysleta del Sur Pueblo is a federally recognized Native American tribe⁵ located in El Paso, Texas. It is the oldest town in Texas and one of the oldest continuously inhabited settlements in the United States. The tribe's members are Tigua (pronounced Tiwa) Native Americans, part of the Puebloan peoples of the Southwest United States.⁶

The Spanish Empire began colonising Puebloan territory in New Mexico in the late 16th century. In 1680, the Puebloan peoples rose against Spanish rule. During the Pueblo Revolt, the Spanish forcibly resettled hostages from Isleta Pueblo in New Mexico⁷ near what is now El Paso, Texas, resulting in the establishment of Ysleta del Sur Pueblo. The Puebloans managed to bring sacred ceremonial objects with them, including their sacred drum⁸ and the image of their patron saint, St. Anthony.⁹

By 1848, the United States had formally claimed the entire region west of the Mississippi River through treaties with Mexico and European powers, though the land remained largely under Native American control. The systematic seizure of Native American lands, often referred to as the 'Indian Wars,' intensified after the American Civil War (1861-1865), particularly under the leadership of General William Tecumseh Sherman (1820-1891).

In 1864, the U.S. government reaffirmed Spanish land grants to the Puebloan peoples, but Ysleta del Sur was excluded because, at the time, Texas had seceded from the United States during the Civil War. After the war, the Texas legislature moved to seize Tigua land and resources. In 1871, Tigua lands were incorporated into the county of El Paso, which quickly sold the land to speculators. Though this was unconstitutional under Texas law and repealed two years later, most Tigua lands were already lost.¹⁰ Around the same time, their rights to mine salt were terminated during the San Elizario Salt War (1877-1878).¹¹ As a result, by the time of Ten Kate's visit, the Tigua were reduced to poverty.¹²

---

⁵ From the U.S. Bureau of Indian Affairs (<https://www.bia.gov/faqs/what-federally-recognized-tribe>): 'A federally recognized tribe is an American Indian or Alaska Native tribal entity that is recognized as having a government-to-government relationship with the United States... Furthermore, federally recognized tribes are recognized as possessing certain inherent rights of self-government (i.e., tribal sovereignty)...'

⁶ TxDot Tribal Histories, Ysleta del Sur Research Report, 2021, pp. 21-22

⁷ Unless specified otherwise, all references to 'Isleta' and 'Ysleta' in this report refer to Ysleta del Sur, Texas.

⁸ Ysleta del Sur Pueblo has linked this drum to the drum (RV-362-135) in the collection of the Wereldmuseum in their restitution claims.

⁹ TxDot Tribal Histories, Ysleta del Sur Research Report, 2021, pp. 19-22

¹⁰ Restoration of Federal Recognition to the Ysleta Del Sur Pueblo..., Hearing Before the Select Committee on Indian Affairs, United States Senate, June 25, 1986, pp. 321, 324-325

¹¹ TxDot Tribal Histories, Ysleta del Sur Research Report, 2021, p. 33

¹² Ibid., p. 33

2. Ten Kate's Expedition, 1882-1883

Herman Frederik Carel Ten Kate jr. (1858-1931)¹³ was a Dutch anthropologist and a key collector for the Wereldmuseum Leiden, where he is renowned for his Native American collections.¹⁴ He conducted expeditions across the world, collecting ethnographic and archaeological objects, human skeletal remains, and records on linguistics and physical anthropology, while also taking photographs and making sketches. Ten Kate visited the United States and Mexico — his first major expedition — from November 1882 to November 1883 to study Native Americans.¹⁵ Several months before the expedition, he began corresponding with Lindor Serrurier, the director of the Wereldmuseum Leiden (1880-1896).¹⁶

a) Role of the Wereldmuseum Leiden and the Dutch government

Lindor Serrurier¹⁷ was known for his ambitious collecting practices. During his tenure as director, the size of the museum's collection increased fivefold.¹⁸ Serrurier maintained a sprawling correspondence with collectors, officials, and governments, persistently lobbying to acquire objects for his museum. He also wrote a guide for collectors.¹⁹ He was particularly focused on collecting objects from regions unrepresented in his collection, including the Americas.²⁰

Serrurier convinced Ten Kate to collect Native American objects for the museum, and helped Ten Kate secure grants²¹ from the Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap (KNAG),²² the Dutch Ministry of the Interior,²³ and the Hollandsche

---

¹³ Kate, Herman Frederick Carel ten, Huygens Instituut,

<https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn4/kate>

¹⁴ Mentioned in publications on the history of the Wereldmuseum Leiden including 'Wat is er te doen in Volkenkunde' (Van Wengen, 2002, p. 30), *Held van Deshima* (Imanse, 2012, p. 194-202), and *Masterpieces of Rijksmuseum Volkenkunde* (Sijmonsbergen and Veys, 2013, pp. 54-55, 62-63, 80-83).

¹⁵ Hovens, 2010, pp. 14-15

¹⁶ As part of the restitution of knowledge, all correspondence related to the donation have been documented and made findable on the museum's database. Museum library volunteer René van Oers has provided invaluable assistance with finding and interpreting all relevant correspondence.

¹⁷ Previously curator for Japan, 1877-1880.

¹⁸ Van Wengen, 2002, p. 37

¹⁹ *De Pionier* (Serrurier, 1891), was the culmination of several years of work, which started with simple guidelines sent to collectors in the 1880s.

²⁰ Van Wengen, 2002, p. 37

²¹ The museum also assisted Ten Kate in shipping the collections, by arranging waiving of customs fees by American and Dutch authorities, as well as arranging for free shipping or contributing to shipping costs.

²² The Royal Dutch Geographical Society, founded in 1873.

²³ Ministry of the Interior to Serrurier, 29 January 1883 (no. 42); Serrurier to the Ministry of the Interior, 12 February 1883 (no. 86)

Maatschappij van Wetenschappen.²⁴ The funds from the Ministry of the Interior and the Hollandsche Maatschappij were reserved for buying ethnographic objects. Ethnographic objects bought with money from the Hollandsche Maatschappij were registered in the Wereldmuseum Leiden series RV-361 and objects bought with funding from the Department of the Interior were registered in the Wereldmuseum Leiden series RV-362. All objects requested for restitution by Ysleta del Sur Pueblo, are from the RV-362 series, meaning they were bought with Dutch government funding.²⁵

b) Ten Kate's collecting practices

Ten Kate had a number of strategies to acquire objects and information from people who were not otherwise willing to cooperate. These practices included methods such as paying bribes with tobacco and cigarettes and using letters from U.S. military commanders to gain access to reluctant Native American communities and their rituals.²⁶ Ten Kate had a letter of recommendation from General Sherman,²⁷ then Commanding General of the U.S. Army. Sherman was responsible for the U.S. Army's involvement in the Indian Wars. According to Ten Kate's travel narrative, on at least one occasion he used this letter to assure the cooperation of an unwilling group of Mohave people in his physical anthropological research.²⁸

Ten Kate pressured Native American community leaders to sell important personal or spiritual objects which they were reluctant to part with, and bought objects from individual leaders who did not have the authority to sell them. In one incident, Ten Kate misled a Native American community by falsely promising gifts from the U.S. government in exchange for their cooperation.²⁹ He also engaged in grave robbing to acquire skulls for the Société d'Anthropologie de Paris.³⁰

---

²⁴ The Holland Society of Sciences and Humanities is a Haarlem based society for science established in 1752; Serrurier to Hollandsche Maatschappij, 26 January 1883 (no. 36); Hollandsche Maatschappij to Serrurier, 3 February 1883 (no. 58); Serrurier to Hollandsche Maatschappij, 5 February 1883 (no. 36); Serrurier to Curatoren, 7 February 1883 (no. 74)

²⁵ This information is also recorded on the (surviving) original inventory cards of those objects.

²⁶ Ibid., pp. 198-199

²⁷ Ten Kate, 2004, pp. 57, 159

²⁸ Ibid., p. 159, '...when the Indians realized that they had been called together so they could be examined and touched, many were indignant...Captain H. saved me from my predicament by reading in a loud voice my letter of recommendation from General Sherman and adding what was necessary...That had its effect...'

²⁹ Ibid., pp. 198-199, Hovens, 2010, pp. 12-13

³⁰ Ibid., 2012, p. 197

3. Ysleta del Sur Collection

a) Acquisition

Ten Kate briefly describes his visit to Ysleta del Sur in his travel narrative. Below, **in bold**, are the parts of the English translation of Ten Kate's narrative that refer to the use of indigenous artefacts and clothing (excluding mentions of modern clothes which Ten Kate was not interested in collecting)³¹ as well as an explicit account of acquiring artefacts, hair samples, and photographs from War Captain Bernardo Holguin.

Ten Kate witnessed Tigua year-end festivities. Including a dance where '...ten to fifteen men and boys, holding **rattles made from gourds**, hopped up and down alternately...[and] bent their upper body so strongly to the side and stretched the right arm with the rattle out to the ground. All this was accompanied by monotonous droning from a **leather drum**.'³²

Ten Kate visited the governor José Maria Durán and other prominent members of the Pueblo. Ten Kate also '**...photographed** him and his wife, along with some of his friends.' Ten Kate recounts that he initially struggled to acquire ethnographic objects, but eventually made contact with '...a very old Indian called Bernardo who, after protracted negotiations, sold me his **war bonnet** (emóh) decorated with feathers and a **round leather shield** (gweeyèr), along with a **big drum** (póhojèt) coated with red paint and a **[drum] stick** (lành)'.³³ 'Bernardo' has been identified by the Ysleta del Sur Pueblo³⁴ and by Ten Kate's biographer (and former Wereldmuseum Leiden curator) Pieter Hovens as War Captain Bernardo Holguin.³⁵

---

³¹ Hovens, 1989, p. 108

³² Ten Kate, 2004, p. 70

³³ Ibid., 2004, p. 71

³⁴ Ysleta del Sur Pueblo Tribal Council to Nationaal Museum van Wereldculturen, 11 September 2014

³⁵ Also spelled Holquin (by Hovens) and in some sources as Olguin, Alguin, or Holguín. A profile has been created on the museum's database and connected to the objects mentioned in Ten Kate's travel account.

Photo: José María Durán (bottom right), Bernardo Holguin (bottom left), ca. 1876³⁶

Although Ten Kate had purchased the items, his travel narrative suggests that the transaction had not been entirely voluntary on Bernardo Holguin's part: '...[t]he next day [Bernardo] expressed remorse over the sale of his **bonnet**, associated with the recollection of so many campaigns against the Apaches, but with effort I hung on to what I had acquired and, in addition, was still able to obtain one of his **graying locks of hair**. I also took a **photograph** of him, as well as of his wife and two daughters. He had been able to impart a warlike appearance of himself for the occasion by smearing his face with red and yellow paint and putting on an American officer's coat, which he received as a gift from the commandant of Fort Davis.'³⁷

Finally, Ten Kate comments on the attire of people in Ysleta del Sur: 'The Indians of Isleta have almost completely abandoned their original attire... **Moccasins** (Indian footwear) of brown leather, with thin soles and without any ornamentation, are still widely worn.'³⁸

b) Collection at Wereldmuseum Leiden

Objects from 'Pueblo Indians' arrived at the Wereldmuseum Leiden on 7 June 1883.³⁹ Once all the objects had arrived, the then director of the museum Lindor Serrurier made a descriptive list of the objects,⁴⁰ based on information from Ten

³⁶ TxDot Tribal Histories, Ysleta del Sur Research Report, 2021, p. 30; photo credit in that report is courtesy of Ysleta del Sur Pueblo.

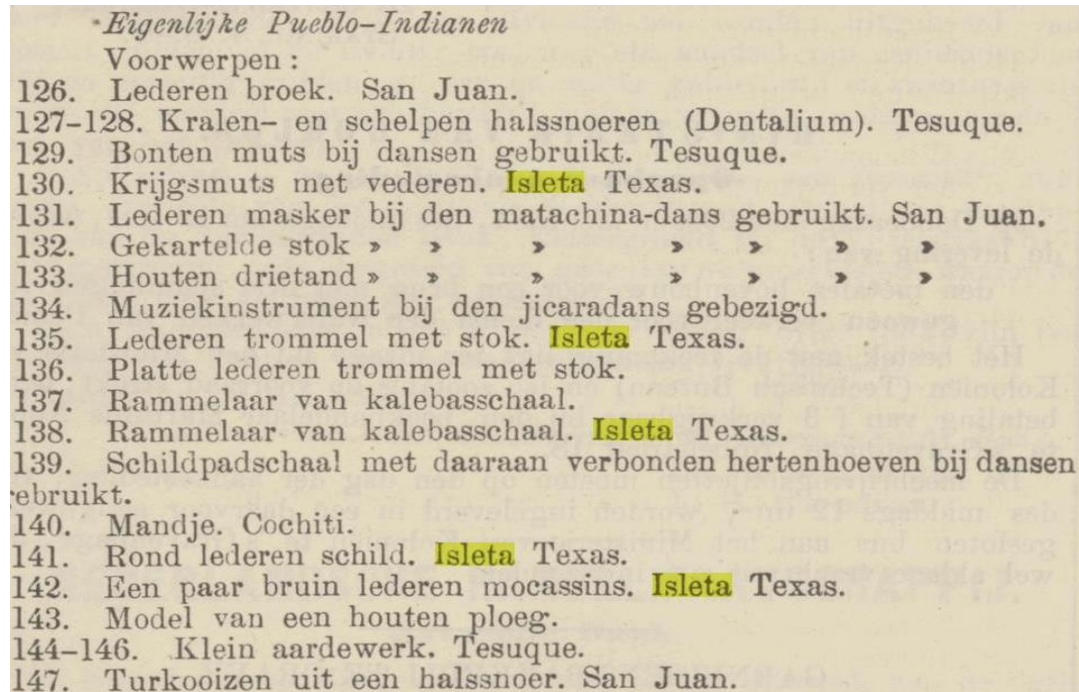
³⁷ Ten Kate, 2004, p. 72

³⁸ Ibid.

³⁹ Dagboek I (NL-LdnRMV-A3-7), p. 84

⁴⁰ Found in the collection archive for RV-362.

Kate.⁴¹ He sent a copy of the list to the Dutch newspaper of record, the *Staatscourant*, where it was published verbatim on 10 May 1884.⁴² Below, is the relevant section of the list in the *Staatscourant*, with references to Ysleta del Sur ('Isleta Texas') highlighted in yellow. The list published in the *Staatscourant* is identical to the handwritten list in the museum's archive. The numbers on the list correspond to the numbers of the RV-362 series.

Image: Pueblo-Indian section of series RV-362, Staatscourant, 1884-05-10

This list indicates the requested objects RV-362-135, -141, -138, -138a, and RV-362-142 are from Ysleta del Sur Pueblo. This attribution is further supported by entries in the museum's inventory books, inventory cards, and database. Ten Kate's travel account explicitly mentions the purchase of two of these items: the drum (RV-362-135) and the shield (RV-362-141). One requested object, the Pueblo Drum (RV-362-136), is not clearly attributed to Ysleta del Sur Pueblo. However, all the objects in this list are from Pueblo Native Americans in New Mexico and Ysleta del Sur. Positioned directly after a drum from Ysleta del Sur, it likely has the same provenance. Additionally, Ten Kate's account of his visit to Ysleta del Sur mentions drums twice, suggesting he may have bought more than one during his time there.

Research for this report has uncovered two additional objects not requested for restitution which can be linked to Ysleta del Sur Pueblo. The rattle RV-362-137, like the drum discussed above, has no specific attribution, but is placed directly adjacent to the rattle and incipient rattle from Ysleta del Sur. Rattles made from gourds are

⁴¹ Serrurier to Curatoren, 5 April 1884 (no. 114)

⁴² *Nederlandsch Staatscourant*, 10/05/1884, see sections reproduced below. From Delpher, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKBo8:000140843:mpeg21:p007>

mentioned in Ten Kate's travel account. Therefore, the rattle is probably from Ysleta del Sur. Finally, the Staatscourant and museum records indicate that RV-362-130, a fragment of a headdress, is also from Ysleta del Sur. This object is almost certainly the war bonnet of Bernardo Holguin described in Ten Kate's account. Pieter Hovens, Ten Kate's biographer and former Wereldmuseum Leiden curator for North America, erroneously states that the war bonnet was never acquired by the Wereldmuseum Leiden in his book on the Ten Kate collection.⁴³ In fact, it was acquired by the museum, but it appears that it had been destroyed at a later date (likely due to decay or insects).⁴⁴ Today, a fragment of the war bonnet remains in the collection.⁴⁵

Finally, Ten Kate also collected a hair sample from Bernardo Holguin, and took photos of him and his family as well as photos of Governor José Maria Duran and his friends.⁴⁶ Despite extensive search, the hair sample and photos could not be located in the collection database or depots of the Wereldmuseum.⁴⁷

Photos: (left) Rattle (RV-362-137) probably from Ysleta del Sur, (right) fragment of headdress from Ysleta del Sur (RV-362-130)

---

⁴³ Hovens, 2010, p. 132

⁴⁴ There is no (surviving) inventory card for RV-362-130. Curiously, the inventory card for RV-362-129, a dance cap from Picuris Pueblo, contains a handwritten comment stating that it was destroyed on 18 September 1924. Given that RV-362-129 is still in the collection today (and intact), the comment likely refers to the next object in the series, RV-362-130.

⁴⁵ The fragment consists of a button from a U.S. Army Corps of Engineers uniform and a buckle from a cartridge box worn by Union soldiers during the U.S. Civil War. They form a tassel which would have hung from the headdress. These objects can be dated to Bernardo Holguin's lifetime.

⁴⁶ At least three (or more) photos (copies or original negatives) of Ysleta del Sur were sent to Roland Bonaparte in Paris. These photos depicted 'Tiwa Indians', Mariano Colmenero (a Tigua scout and later War Captain), and Bernardo Holguin and his family. See Serrurier to Escard, 30 June 1884 (no. 100).

⁴⁷ The Wereldmuseum curator for photography and collection managers assisted in the search of two Wereldmuseum Leiden depots. Multiple visits were made to each depot.

4. Relationship between Ysleta del Sur and the Wereldmuseum

In the 1980s, author Bill Wright began working on a book about the Tigua people of Ysleta del Sur. As part of his research, a delegation from Ysleta del Sur visited the Wereldmuseum Leiden on 6-7 March 1990 to view objects collected by Ten Kate, four of which were depicted in Wright's 1993 book.⁴⁸

In 2010, Ysleta del Sur and the El Paso Museum of History began planning a 2013-2014 exhibition titled 'The People of the Sun.' Historian Nick Houser, along with a delegation from Ysleta del Sur visited the Wereldmuseum Leiden's depot in 's-Gravenzande. During the visit, the delegation was able to handle the objects, and play a drum (presumably RV-362-135).⁴⁹

Following the visit, the El Paso Museum of History submitted a loan request for the Tigua objects.⁵⁰ Shortly before the exhibition's closing, War Captain Javier Loera contacted Pieter Hovens, curator for North America at the Wereldmuseum Leiden, to discuss the restitution of the objects on loan. On 22 July 2014, the Tribal Council of Ysleta del Sur Pueblo passed a resolution to request the repatriation of six Tigua artefacts, stating that 'the people of the Pueblo have a broken-hearted desire that the artefacts be repatriated.'⁵¹ The Nationaal Museum van Wereldculturen extended the loan,⁵² pending a final decision on repatriation.⁵³

On 11 September 2014, the Tribal Council of Ysleta del Sur Pueblo formally requested the return of six items from the Ten Kate collection, all of which constituted the loan to the El Paso Museum of History, and the same objects again requested for restitution in 2024.⁵⁴ The request argued that, as Bernardo Holguin was Ysleta del Sur's keeper of sacred things, all the objects from him should be regarded as sacred. The Pueblo contends that Bernardo Holguin's apparent willingness to sell sacred communal artefacts was due to extreme poverty experienced in Ysleta del Sur after the theft of their lands in the 1870s. Additionally, they asserted that 'Pueblo tradition holds that whatever proceeds Bernardo received...were used for the relief of the Pueblo's most needy.'⁵⁵

---

⁴⁸ Recommendation from the Curator of the North America Department, 16 April 2015, p. 2; four photos of Ysleta del Sur taken by Bill Wright were also donated to the museum and registered as RV-11706.

⁴⁹ Bussinger and Angus, 2014, p. 4

⁵⁰ UB2013-08; at this time RV-362-136, the smaller Pueblo drum, was part of the permanent display at Leiden. It was removed from the display to be sent to El Paso.

⁵¹ Ysleta del Sur Pueblo Tribal Resolution, 22 July 2014 (TC-041-14)

⁵² UB2018-47

⁵³ Recommendation from the Curator of the North America Department, 16 April 2015, pp. 2-3

⁵⁴ Ysleta del Sur Pueblo Tribal Council to Nationaal Museum van Wereldculturen, 11 September 2014

⁵⁵ Ibid.

Of particular importance is the double-headed drum and drumstick, believed to be the twin of the Pueblo's remaining ceremonial drum. According to tradition, both drums were made from the same tree in New Mexico before the Tigua's exile to El Paso, and tribal tradition dates them at 350 years old. The claim also noted the drum's importance to the ceremonial cycle and its connection to the Winter clan (now the Pumpkin and Corn villages) while the remaining drum belonged to the Summer clan. Without the Winter clan's drum, the Summer clan's drum is used for both summer and winter dances.⁵⁶

Based on the recommendation of Pieter Hovens, the Nationaal Museum van Wereldculturen rejected the request on 20 May 2015.⁵⁷ In his report, Hovens emphasised the importance of the Ten Kate collection in the museum. He argued that the objects had been legally sold, as documented in Ten Kate's travel narrative. Hovens argued that 'Ten Kate's itinerary documents the transfer of the artefacts from Bernardo Holguin to the Dutchman as a private transaction in which personal property was willingly exchanged for cash and/or goods.'⁵⁸ According to Hovens, Bernardo Holguin's expressed regrets over the sale were tied to his personal memories associated with the objects, rather than their sacred status. Additionally, the argument that the sale was driven by extreme poverty was for Hovens unproven.

Hovens cited several reasons for the rejection: i) the objects were legally purchased by Ten Kate under U.S. law, ii) Bernardo Holguin had the right to sell them and did so willingly, iii) the museum had preserved the artefacts over a period of 130 years, iv) the artefacts were not essential to Tigua religious practices, as Ysleta del Sur had become 'the least traditional Pueblo Indian Community', v) museums generally do not repatriate legally acquired artefacts, vi) no other Pueblo communities had requested repatriation of similar objects from Leiden or other museums, and vii) the artefacts had already been made accessible through photography and loans. In the rejection letter, director Stijn Schoonderwoerd invited Ysleta del Sur to 'discuss alternatives to making the Tigua collection as accessible to your community as possible.'⁵⁹

The Tribal Council of Ysleta del Sur Pueblo responded on 7 July 2015, expressing 'sadness and dismay' at the museum's decision, taking particular offence at Hovens' description of Ysleta del Sur as 'the least traditional' of the Pueblos. They rejected all of Hovens' arguments and noted that the decision was made without any consultation with the Pueblo, and requested the museum to reconsider its decision.⁶⁰

---

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Stijn Schoonderwoerd to Tigua Tribal Council, 20 May 2015

⁵⁸ Ibid., cf. Ten Kate, 2004, p. 72

⁵⁹ Recommendation from the Curator of the North America Department, 16 April 2015, pp. 8-9

⁶⁰ Ysleta del Sur Pueblo Tribal Council to Nationaal Museum van Wereldculturen, 7 July 2015

On 16 July 2015, the All Pueblo Council of Governors passed a resolution supporting Ysleta del Sur's claim.⁶¹

The then director Stijn Schoonderwoerd proposed that Laura van Broekhoven, head of the curatorial department, and conservator Margrit Reuss take part in conversations with Ysleta del Sur. He also further extended the loan of the objects.⁶² Meetings with Ysleta del Sur were held in November 2015⁶³ and May 2016.⁶⁴ The reports from the first meeting recommended that the drum (RV-362-135), being part of the ceremonial cycle of Ysleta del Sur, be reintegrated into their living culture by allowing the storage, feeding, reskinning, and use of the drum by the community, which could be achieved without transfer of ownership, though the possibilities of a long-term loan, or full-restitution should be considered.⁶⁵

Following these meetings, Ysleta del Sur Pueblo submitted a reformulated request for the restitution of the objects on 31 March 2016. After this request, Pieter Hovens wrote a draft report advising the museum to return the drum in light of its status as inalienable communal religious property of the Tigua people. He also advised the other Tigua objects be made available as a long-term loan.⁶⁶ It is unclear if the museum adopted this draft report.⁶⁷

In 2017, the new head of curators, Henrietta Lidchi, wrote to Ysleta del Sur informing the Pueblo that staff changes would delay the museum's response to the request.⁶⁸ In 2018, the El Paso Museum of History requested that the loan of the Tigua objects since 2013 be ended, claiming, as it was no longer able to store the objects.⁶⁹ Henrietta Lidchi saw this as an opportunity to renew the dialogue with Ysleta del Sur, and visited the Pueblo in March 2019.⁷⁰ The objects returned to Leiden in the same year.

No further action appears to have been taken for the next few years. At the time, the Nationaal Museum van Wereldculturen was developing a policy for the return of cultural objects, published in 2019.⁷¹ An advisory report on the restitution of colonial collections, commissioned by the Dutch government, was completed in 2020⁷² and

---

⁶¹ All Pueblo Council of Governors, resolution no. APCG 2015-09

⁶² Stijn Schoonderwoerd to Ysleta del Sur Pueblo Tribal Council, 24 September 2015

⁶³ Report on Meeting Tigua Tribal Council Ysleta del Sur Pueblo El Paso, 16-18 November 2015

⁶⁴ Report on Meeting on Tigua Repatriation Request, May 2016

⁶⁵ Report on Meeting Tigua Tribal Council Ysleta del Sur Pueblo El Paso, 16-18 November 2015

⁶⁶ Final Curatorial Recommendation from the Curator of the North American Department, 12 May 2017

⁶⁷ Only the draft report could be found in the museum's archive, not a finalized one.

⁶⁸ Henrietta Lidchi to Samantha Villarreal, 19 December 2017

⁶⁹ Email from Henrietta Lidchi to Vladimir von Tsurikov, 18 December 2018

⁷⁰ Email from Henrietta Lidchi to Stijn Schoonderwoerd, 10 March 2019

⁷¹ Nationaal Museum van Wereldculturen, 2019

⁷² Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties, 2020

adopted as government policy in 2021.⁷³ Since then, the Netherlands has returned colonial collections to Indonesia and Sri Lanka,⁷⁴ including objects from the Wereldmuseum Leiden.⁷⁵

Starting in 2023, Ysleta del Sur once again reached out to the museum regarding the restitution. On 28 June 2024, in a letter addressed to Mark Rutte, the Prime Minister of the Netherlands, six members of the United States Congress requested the Dutch government's cooperation to ensure the return of the items.⁷⁶ The Governor of Ysleta del Sur Pueblo, Michael Silvas, once again asked the museum for the return of the items on 11 June 2024.⁷⁷ On 10 July 2024, Wayne Modest, director of content at the now Wereldmuseum, had a meeting with Governor Silvas, and on 19 July, he wrote a letter informing the governor of the new restitution policies established by the Dutch state in 2022. He concluded that the Wereldmuseum was happy to assist Ysleta del Sur in the preparations for this claim.⁷⁸

---

⁷³ Engelshoven, 2021

⁷⁴ Koloniale collecties terug naar Indonesië en Sri Lanka,' 6 July 2023, from

<https://amsterdam.wereldmuseum.nl/nl/over-het-tropenmuseum/pers/persberichten/koloniale-collecties-terug-naar-indonesie-en-sri-lanka>

⁷⁵ Koloniale Collectie Overgedragen aan Indonesië, Wereldmuseum, 10 July 2023, from

<https://amsterdam.wereldmuseum.nl/nl/over-het-tropenmuseum/pers/persberichten/koloniale-collecties-terug-naar-indonesie-en-sri-lanka>

⁷⁶ Letter to Mark Rutte, 28 June 2024

⁷⁷ Governor E. Michael Silvas to van Bommel [General Director of the Wereldmuseum], 11 June 2024

⁷⁸ Wayne Modest [Director of Content of the Wereldmuseum] to Governor E. Michael Silvas, 19 July 2024

Bibliography

Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties, 2020. *Koloniale Collecties en Erkenning van Onrecht*. Available from <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/10/07/koloniale-collecties-en-erkenning-van-onrecht>, accessed on 2024/09/10

Bussinger, J. and Agnus, B. 2014. 'Can we stand alone: Two Case Studies from the El Paso Museum of History' in *CamocNews*, 2014(1). Available from https://web.archive.org/web/20230425203256/https://camoc.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/4/2018/12/CAMOCNewsletter2014_01.pdf

Comar, S. 2015. *The Tigua Indians of Ysleta del Sur: A Borderlands Community*. PhD dissertation. Available from <https://web.archive.org/web/20240910131534/https://scottcomar.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/01/phd-dissertation-comar-may-2015.pdf>

Engelshoven, I. 2021. *Beleidsvisie collecties uit een koloniale context*. Available from <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z01858&did=2021D04107>, accessed on 2024/09/10

Hovens, P. 1989. *Herman F. C. ten Kate jr. (1858-1931) en de antropologie der Noord-Amerikaanse Indianen*. PhD Dissertation. Meppel, Krips Repro.

Hovens, P. and Anderson, D. 2010. *The Ten Kate collection, 1882-1888: American Indian material culture*. Leiden, National Museum of Ethnology.

Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap. 1883. *Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, vol. 7. Available from Delpher, https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/view?query=isleta&coll=dts&page=2&identifier=MMUBA13:001586001:00001&facets%5Bperiode%5D%5B%5D=0%7C19e_eeuw%7C

Nationaal Museum van Wereldculturen. 2019. *Return of Cultural Objects: Principles and Processes*. Available from <https://web.archive.org/web/20240509190829/https://leiden.wereldmuseum.nl/sites/default/files/2019->

[03/Claims%20for%20Return%20of%20Cultural%20Objects%20NMVW%20Principles%20and%20Process.pdf](#)

Imanse, H. 2012. *De Held van Deshima en Ander Verhalen: Bijzondere verzamelaars en Museum Volkenkunde, 1770-2010*. Leiden, Museum Volkenkunde.

Serrurier, L. 1891. *De Pionier*. Leiden, De Breuk & Smits.

Sijmonsbergen, J. and Veys, W. 2013. *Masterpieces of Rijksmuseum Volkenkunde*. Amsterdam, Kit Publishers.

Ten Kate, H.F.C. 2004 (1885). *Travels and Researches in Native North America, 1882-1883*. Pieter Hovens, William Orr, Louis Hieb (trans.) UNM Press.

Texas Department of Transport (TxDot), *Tribal Histories Project*. 2021. 'Ysleta del Sur Pueblo Research Report'. Available from <https://web.archive.org/web/20240304140532/https://ftp.txdot.gov/pub/txdot-info/env/toolkit/415-11-rpt.pdf>

United States Senate. 1986. 'Restoration of Federal Recognition to the Ysleta Del Sur Pueblo and the Alabama and Coushatta Indian Tribes of Texas', *Hearing Before the Select Committee on Indian Affairs, United States Senate, June 25, 1986*. Available from https://books.google.nl/books/about/Restoration_of_Federal_Recognition_to_th.html?id=BE5ezwEACAAJ&redir_esc=y, accessed on 2024/09/10

Van Wengen, G. 2002. 'Wat is er te doen in Volkenkunde?' *De bewogen geschiedenis van het Rijksmuseum voor volkenkunde in Leiden*. Leiden, Rijksmuseum voor Volkenkunde.

Ysleta del Sur Pueblo

Tribal Council Office

119 S. Old Pueblo Dr. P.O. Box 17579 Ysleta del Sur Pueblo, Texas 79907 Ph. (915) 859-8053 Fax (915) 859-4252

January 13, 2025

Ms. Jona Mooren
Secretary Colonial Collections Committee
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Delivered Via Email -- J.m.mooren@cultureelerfgoed.nl

Dear Ms. Mooren:

I hope this correspondence finds you well. Please know Ysleta Del Sur Pueblo is in receipt of the Provenance Report prepared by the Museum van Wereldculturen regarding the Pueblo's items obtained by Herman F.C. Ten Kate in 1882 and now in possession of the Museum. I very much appreciate the opportunity afforded by the Dutch Advisory Committee on the Restitution of Cultural Objects from a Colonial Context to provide our commentary on the Provenance Report. Our Tribal Council found the Provenance Report to be a very thorough and accurate historical analysis. As such, the Tribal Council and I only seek to add a few minor edits to the Provenance Report. Please find those edits immediately below in **red** with reference the page number and paragraph of the report.

Ysleta Del Sur Pueblo Requested Edits to the Provenance Report

Page 4, Paragraph 2 -- Ysleta del Sur is a federally recognized Native American tribe based in El Paso, Texas. Since 2014, Ysleta del Sur has actively requested the return of five artefacts collected by Ten Kate from the NMVW/Wereldmuseum Leiden. The museum rejected the request in 2015. Ysleta del Sur has continued to ask for the restitution of these objects, making a new request for restitution in 2024. **It should also be noted that Ysleta del Sur requested the repatriation of these objects as far back as 1967, and the 1967 request was denied.**

Page 4, Paragraph 4 -- During his 1882 visit to Ysleta del Sur, Ten Kate, **as an agent of the Dutch government** using Dutch government funding, purchased sacred, communally-owned objects from War Captain Bernardo Holguin, who almost immediately regretted the transaction and unsuccessfully tried to reverse the sale. **Ten Kate's own records indicate he plied the War Captain with alcohol, tobacco, and money – more and more throughout the evening – until the War Captain finally agreed to the sale.** Ysleta del Sur Pueblo has argued that the sale occurred under duress, driven by the poverty the Tigua faced at the time. Among these objects is the double-headed drum (RV-362-135), which the community regards as the twin of their sacred drum.

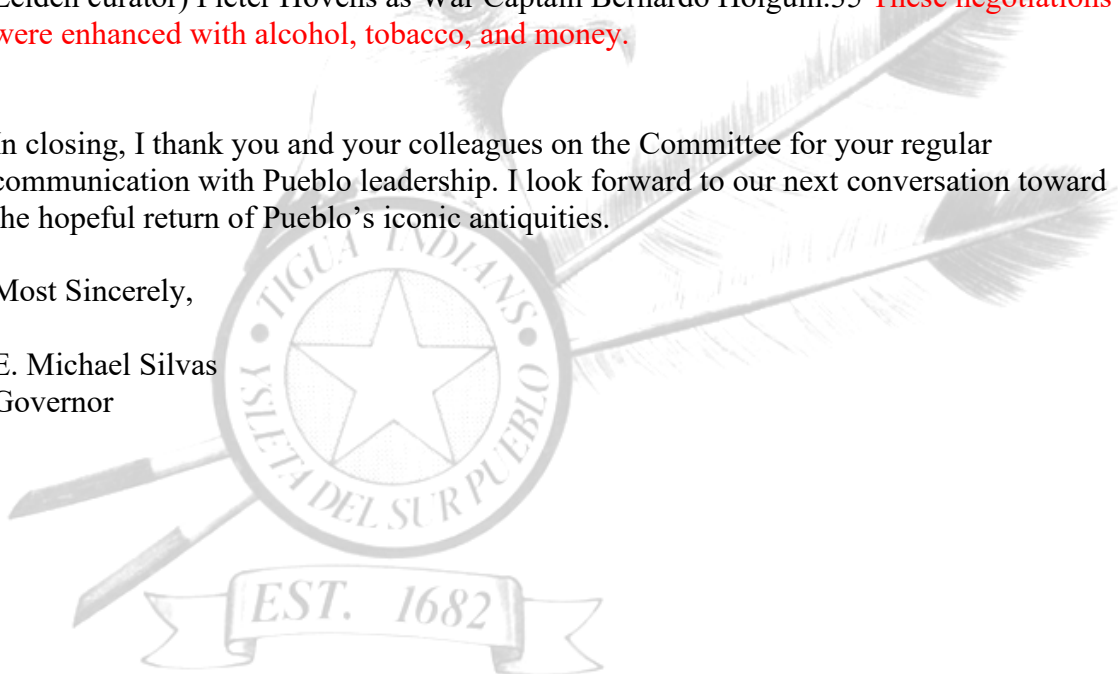
Page 6, Paragraph 1 -- Ysleta del Sur Pueblo is a federally recognized Native American tribe located in El Paso, Texas, **with more than 5,000 inhabitants today**. It is the oldest town in Texas and one of the oldest continuously inhabited settlements in the United States. The tribe's members are Tigua (pronounced Tiwa) Native Americans, part of the Puebloan peoples of the Southwest United States.⁶

Page 9, Paragraph 3 -- Ten Kate visited the governor José Maria Durán and other prominent members of the Pueblo. Ten Kate also ‘...**photographed** him and his wife, along with some of his friends.’ Ten Kate recounts that he initially struggled to acquire ethnographic objects, but eventually made contact with ‘...a very old Indian called Bernardo who, after protracted negotiations, sold me his **war bonnet** (emóh) decorated with feathers and a **round leather shield** (gweeyèr), along with a **big drum** (póhojèt) coated with red paint and a [**drum**] **stick** (lâh).’³³ ‘Bernardo’ has been identified by the Ysleta del Sur Pueblo³⁴ and by Ten Kate’s biographer (and former Wereldmuseum Leiden curator) Pieter Hovens as War Captain Bernardo Holguin.³⁵ **These negotiations were enhanced with alcohol, tobacco, and money.**

In closing, I thank you and your colleagues on the Committee for your regular communication with Pueblo leadership. I look forward to our next conversation toward the hopeful return of Pueblo’s iconic antiquities.

Most Sincerely,

E. Michael Silvas
Governor

United States Department of the Interior

OFFICE OF THE SECRETARY
Washington, DC 20240

AUG 15 2024

The Honorable Eppo Bruins
Minister of Education, Culture, & Science
Rijnstraat 50
2515 XP The Hague

Dear Mr. Minister:

I write to you today about the important and sacred cultural patrimony objects of the Ysleta del Sur Pueblo (Tribe). The Tribe is a sovereign, federally recognized Indian Tribe located near the City of El Paso in the U.S. State of Texas. The location of the Tribe has been the historical homelands of their people for more than 300 years and the current Tribal population has more than 4,000 citizens nationwide. The United States is aware that the Tribe has made a repatriation request to the Museum of World Cultures in Amsterdam for the return of sacred and cultural patrimony objects. Based on coordination with the Tribe, these items were taken from Ysleta Del Sur Pueblo in 1882 and should be returned as expeditiously as possible.

Through federal coordination among the U.S. Departments of the Interior and State, the United States is charged with supporting the efforts of the Tribe to regain possession of these items of patrimony. The United States has a commitment to assist Tribes in repatriation of sacred cultural objects, which under Tribal customary law are owned by the Tribe and should remain with their kin in their traditional territory. Repatriation is consistent with the 1970 UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property to ensure that we do not contribute to irremediable injury to a requesting State's cultural heritage. Repatriation is also a priority of the United Nations World Conference on Indigenous Peoples – which our countries support – implementing Article 16 of the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples.

Furthermore, in December 2022, the President of the United States signed the Safeguard Tribal Objects of Patrimony (STOP) Act of 2021 into law as Public Law 117-196. The STOP Act aims to prevent the international export of cultural items prohibited from trafficking under the Native American Graves Protection and Repatriation Act (NAGPRA) and the Archeological Resources Protection Act (ARPA). The STOP Act directs the Interior and State Departments, in coordination with the U.S. Departments of Justice and Homeland Security, to regulate export of Tribal cultural items, facilitate voluntary repatriation of Native American human remains and cultural items from overseas back to Tribes in the United States, and to operate a program to carry out core functions of issuing export certifications, consulting with Tribes, and other associated functions.

The United States has a political, government-to-government relationship with the Tribe, and we stand united with the Tribe in making the request for repatriation. As such, we request that your government facilitate a dialogue between the Tribe and the associated parties within your jurisdiction for the repatriation of the Tribe's sacred cultural patrimony objects as expeditiously as possible.

Thank you very much for your consideration and assistance in this matter. Please do not hesitate to contact Samuel Kohn, Senior Counselor to the Assistant Secretary – Indian Affairs, via email at [REDACTED], Joaquin Gallegos, Assistant to the Assistant Secretary – Indian Affairs, via email at [REDACTED], or Rachel Brown, Senior Advisor to the Assistant Secretary- Policy, Management, and Budget, via email at [REDACTED] if you have any questions or require additional information.

Sincerely,

[REDACTED]

Bryan Newland
Assistant Secretary – Indian Affairs

cc: E. Michael Silvas, Governor, Ysleta del Sur Pueblo
Marieke van Bommel, General Director, Wereldmuseum Amsterdam